



จิตวิทยาสังคม

ชูชัย สมิทธิไกร

จิตวิทยาสังคม

Social Psychology

จิตวิทยาสังคม Social Psychology

ชูชัย สมิติไกร

 **สำนักพิมพ์**
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2564

340.-

ชูชัย สมธิไกร

จิตวิทยาสังคม / ชูชัย สมธิไกร

1. จิตวิทยาสังคม.

302

ISBN 978-974-03-3993-9

สพจ. 2466



assคณค่าวิชาการศึกษา
Knowledge to All
www.cupress.chula.ac.th

สิทธิในการผลิตและพิมพ์หนังสือเล่มนี้เป็นของสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแต่ผู้เดียว
การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้นต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร
จากสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 800 เล่ม พ.ศ. 2564

ผู้จัดจำหน่าย ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

สาขา

ศาลาพระเกี้ยว โทร. 0-2218-7000-3 โทรสาร 0-2255-4441

สยามสแควร์ โทร. 0-2218-9881-2 โทรสาร 0-2254-9495

ม.นเรศวร จ.พิษณุโลก โทร. 0-5526-0162-4 โทรสาร 0-5526-0165

ม.เทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา โทร. 0-4421-6131-4 โทรสาร 0-4421-6135

ม.บูรพา จ.ชลบุรี โทร. 0-3839-4855-9 โทรสาร 0-3839-3239

โรงเรียนนายร้อย จปร. จ.นครนายก โทร. 0-3739-3023 โทรสาร 0-3739-3023

ม.พะเยา จ.พะเยา โทร. 0-5446-6799-800 โทรสาร 0-5446-6798

จัตุรัสจามจุรี (CHAMCHURI SQUARE) ชั้น 4 โทร. 0-2160-5301-2 โทรสาร 0-2160-5304

หัวหมาก โทร. 0-2374-1378 โทรสาร 0-2374-1377

ม.เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จ.นครราชสีมา โทร. 0-4492-2662-3 โทรสาร 0-4492-2664

Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. 0-2255-4433 <http://www.chulabook.com> และเครือข่าย

ร้านค้า หนังสือเข้าชั้นเรียน ติดต่อแผนกขายส่ง สาขาหัวหมาก โทร. 0-2374-1375-6 โทรสาร 0-2374-1375

กองบรรณาธิการ : ทศนีย์ ผิวขำ

ออกแบบปก : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ออกแบบรูปเล่ม : ศ. ดร.ชูชัย สมธิไกร

พิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [CUB 6401-011] โทร. 0-2218-3562-3 โทรสาร 0-2218-3547

www.cupress.chula.ac.th

คำนำ

การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์จำเป็นต้องดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย สถานที่ทำงาน หรือกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ สิ่งที่มีคนพบเห็นกันโดยทั่วไปก็คือ เมื่อมนุษย์อยู่ในสังคมมักแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างจากเมื่ออยู่ลำพังเพียงคนเดียว สาเหตุสำคัญก็เนื่องมาจากอิทธิพลของสังคมซึ่งมีผลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้น การทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต

หนังสือ “จิตวิทยาสังคม” เล่มนี้ มุ่งเน้นการนำเสนอองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ในสังคม โดยการนำเสนอจะมุ่งเน้นแนวคิด ทฤษฎี และการวิจัยทางจิตวิทยาสังคม รวมถึงการประยุกต์ความรู้เหล่านี้เพื่อประโยชน์ต่อบุคคลและสังคม เนื้อหาสาระของหนังสือมีระดับความลึกซึ้งมากพอสมควร และสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวกับจิตวิทยาสังคมในระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาโท หรือใช้เป็นหนังสืออ่านเพื่อเสริมความรู้สำหรับผู้ที่มีความสนใจด้านจิตวิทยาสังคม

หนังสือเล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความสนับสนุนและช่วยเหลือจากหลายฝ่าย ผู้เขียนขอขอบคุณ Professor Wayne A. Harrison แห่ง University of Nebraska at Omaha ซึ่งเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจิตวิทยาสังคมให้แก่ผู้เขียนสมัยเป็นนักศึกษาปริญญาเอก ขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการเขียนหนังสือเล่มนี้ ขอขอบคุณภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำหรับทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเขียนหนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาจิตวิทยาสังคม ซึ่งทำให้ผู้เขียนได้มีโอกาสทดลอง ค้นคว้า และประยุกต์ความรู้ด้านจิตวิทยาสังคม

ชูชัย สมितिไกร
ธันวาคม 2563

สารบัญ

ตอนที่ 1 เรียนรู้จักจิตวิทยาสังคม	1
บทที่ 1 บทนำ	3
จิตวิทยาสังคม : ความหมายและขอบเขตของศาสตร์	6
ความสำคัญและประโยชน์ของจิตวิทยาสังคม	8
ความหมายและองค์ประกอบของพฤติกรรม	10
วิวัฒนาการของวิชาจิตวิทยาสังคม	12
ความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิทยาสังคมกับศาสตร์อื่น ๆ	13
สรุป	15
คำถามประจำบท	16
บทที่ 2 วิธีการวิจัยทางจิตวิทยาสังคม	17
ความหมายของการวิจัย	20
การตั้งคำถาม ระบุปัญหา และกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย	20
การศึกษาทฤษฎีและกำหนดสมมติฐานของการวิจัย	22
การออกแบบการวิจัย	22
การกำหนดวิธีการวิจัย	27
การเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	28
การวิเคราะห์ข้อมูล	33

การสรุปผลการวิจัย	34
สรุป	34
คำถามประจำบท	35

ตอนที่ 2 คนเราคิดอย่างไรต่อตนเองและผู้อื่น 37

บทที่ 3 ตัวตนในสังคม	39
อัตมโนทัศน์	42
ความภูมิใจในตน	49
การนำเสนอตนเอง	55
สรุป	57
คำถามประจำบท	58

บทที่ 4 ความรู้ความเข้าใจทางสังคม	59
การคิดแบบมีการควบคุมและการคิดแบบอัตโนมิติ	62
การรับรู้ทางสังคม	64
การเหมารวม	67
อคติ	68
การรับรู้อารมณ์	70
การระบุสาเหตุพฤติกรรม	71
สรุป	79
คำถามประจำบท	79

บทที่ 5 แรงจูงใจทางสังคม	81
แรงจูงใจ : ความหมายและคุณลักษณะ	84
แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก	85
ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจทางสังคม	87
สรุป	98
คำถามประจำบท	99

ตอนที่ 3 คนเรามีอิทธิพลต่อกันอย่างไร	101
---	------------

บทที่ 6 ทศนคติ	103
-----------------------	------------

ความหมายและองค์ประกอบของทศนคติ	106
หน้าที่ของทศนคติ	107
การก่อตัวของทศนคติ	108
ความสอดคล้องกันของทศนคติ	112
ความสัมพันธ์ระหว่างทศนคติกับพฤติกรรม	114
การเปลี่ยนทศนคติ	122
การใช้การสื่อสารเพื่อเปลี่ยนทศนคติ	124
สรุป	133
คำถามประจำบท	133

บทที่ 7 อิทธิพลของสังคม	135
--------------------------------	------------

การคล้อยตามผู้อื่น	137
การยอมทำตาม	146
การเชื่อฟัง	147
สรุป	150
คำถามประจำบท	150

บทที่ 8 ความดึงดูดใจและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด	151
--	------------

ความดึงดูดใจ	154
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความดึงดูดใจ	155
ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด	162
ความรัก	167
สรุป	171
คำถามประจำบท	172

ตอนที่ 4 คนเรามีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร 173**บทที่ 9 พฤติกรรมเอื้อต่อสังคม 175**

พฤติกรรมเอื้อต่อสังคม : ความหมายและประเภท	178
สาเหตุและแรงจูงใจของพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม	179
ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม	184
ปัจจัยด้านสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม	188
ปัจจัยระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม	191
ขั้นตอนการแสดงพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม	193
สรุป	196
คำถามประจำบท	197

บทที่ 10 ความก้าวร้าว 199

ความก้าวร้าว : ความหมายและประเภท	202
แนวคิดเกี่ยวกับที่มาของความก้าวร้าว	203
สาเหตุของความก้าวร้าว	209
แบบจำลองความก้าวร้าว	216
อิทธิพลของสื่อที่มีต่อความก้าวร้าว	217
การกลั่นแกล้งรังแกในสถานศึกษา	221
การลดความรุนแรงในสังคม	224
สรุป	225
คำถามประจำบท	226

บทที่ 11 พฤติกรรมกลุ่ม 227

กลุ่ม : ความหมายและประเภท	230
สาเหตุของการรวมกลุ่ม	231
พัฒนาการของกลุ่ม	231
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในกลุ่ม	233
พฤติกรรมของบุคคลเมื่ออยู่ในกลุ่ม	237
การตัดสินใจในกลุ่ม	247

สรุป	252
คำถามประจำบท	252
 บทที่ 12 ภาวะผู้นำ	 253
ความหมายและความสำคัญของภาวะผู้นำ	256
แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ	257
แนวทางการเป็นผู้นำที่ดี	270
สรุป	272
คำถามประจำบท	272
 บรรณานุกรม	 273
แหล่งที่มาของภาพประกอบ	299
ดัชนี	305
ประวัติผู้เขียน	311



ตอนที่ 1

เรียนรู้จักจิตวิทยาสังคม

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 วิธีการวิจัยทางจิตวิทยาสังคม



บทที่ 1 บทนำ

หัวข้อการเรียนรู้

- จิตวิทยาสังคม : ความหมายและขอบเขตของศาสตร์
- ความสำคัญและประโยชน์ของจิตวิทยาสังคม
- ความหมายและองค์ประกอบของพฤติกรรม
- วิวัฒนาการของจิตวิทยาสังคม
- ความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิทยาสังคมกับศาสตร์อื่น ๆ
- สรุป

วัตถุประสงค์

หลังจากอ่านบทนี้แล้ว ผู้อ่านสามารถ :

- อธิบายความหมาย วัตถุประสงค์ และขอบเขตของจิตวิทยาสังคม
- บรรยายความหมายและองค์ประกอบของพฤติกรรม
- อธิบายความแตกต่างระหว่างจิตวิทยาสังคมกับศาสตร์อื่น ๆ



บทที่ 1

บทนำ



หลายปีหลังจากนี้ คุณอาจได้รับอีเมลหรือจดหมายเชิญให้มาร่วมงานสังสรรค์ศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัย คุณอาจจะรู้สึกคิดถึงวันคืนเก่า ๆ ที่ได้ใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัย อะไรคือเหตุการณ์ที่คุณรู้สึกประทับใจมากที่สุดในการใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัย คุณจะคิดถึงวันแรกที่ได้ร่วมทำกิจกรรมรับน้องหรือไม่ คุณจะคิดถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่คุณทำตัวประหลาด ๆ จน

ดูไม่เหมือนตัวคุณเอง หรือคุณจะคิดถึงการทำงานกลุ่มอย่างหามรุ่งหามค่ำจนไม่ได้หลับนอน เพื่อให้งานเสร็จทันส่งอาจารย์ในวันรุ่งขึ้น สิ่งที่ทำให้คุณนึกถึงภาพในอดีตอย่างติดตา คือเพื่อน ๆ ที่ได้ร่วมหัวจมท้ายกับคุณตลอด 4 ปีของการเรียนใช่หรือไม่ หรือว่าจะเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่คุณได้ทำในขณะที่อยู่ในมหาวิทยาลัย

ความทรงจำของเราในอดีตล้วนแต่เกี่ยวเนื่องกับปฏิสัมพันธ์ของตัวเรากับผู้อื่น เพราะมนุษย์คือสัตว์สังคมที่ต้องการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เราเรียน เล่น ทำงาน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นตลอดเวลา ดังนั้น บริบททางสังคมที่เราใช้ชีวิตอยู่จึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของเรา บางครั้งเราอาจจะไม่เข้าใจว่าเพราะเหตุใดเราจึงแสดงพฤติกรรมบางอย่างเมื่ออยู่ในกลุ่ม ทั้ง ๆ ที่จะไม่ทำเมื่ออยู่เพียงลำพัง หรือทำไมบางครั้งเราจึงยอมคล้อยตามเพื่อน ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้อยากทำ ด้วยเหตุนี้ การทำความเข้าใจต่ออิทธิพลของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของคนเราจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะความเข้าใจนี้จะทำให้เราสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสติ และสามารถรักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้ได้

จิตวิทยาสังคม : ความหมายและขอบเขตของศาสตร์



จิตวิทยา (psychology) คือ การศึกษาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการทางจิตใจของมนุษย์ (Gerrig & Zimbardo, 2002) ส่วนจิตวิทยาสังคม (social psychology) เป็นสาขาหนึ่งของจิตวิทยาซึ่งมุ่งศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสาเหตุของความรู้สึก ความคิด และการกระทำของบุคคลในสถานการณ์ทางสังคม (Branscombe & Baron, 2017) โดยสนใจว่าความรู้สึก ความคิด และการกระทำเหล่านั้นได้รับอิทธิพลจากผู้อื่นอย่างไร ไม่ว่าผู้อื่นจะปรากฏอยู่ ณ ที่นั้นจริง หรือปรากฏอยู่ในจินตนาการของเราก็ดำเนิน (Aronson, Wilson, & Sommers, 2019)

จิตวิทยาสังคมเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ “สังคม” ก็เพราะว่าจิตวิทยาสังคมสนใจว่าคนเราได้รับอิทธิพลจากผู้อื่นอย่างไร หรือมีความรู้สึก ความคิด และการกระทำอย่างไรในสถานการณ์ทางสังคม เมื่อกล่าวถึง “ผู้อื่น” หรือ “สถานการณ์ทางสังคม” ในเชิงจิตวิทยาสังคม ทั้งผู้อื่นและสถานการณ์ทางสังคมไม่จำเป็นต้องมีอยู่จริง แต่อาจเป็นผู้อื่นหรือสถานการณ์ที่บุคคลได้จินตนาการในสมองของตนเองก็ได้ ตัวอย่างเช่น หากบุคคลจินตนาการว่าตนเองกำลังยืนพูดนำเสนออยู่ต่อหน้ากลุ่มคนที่มีความสามารถ ยศถาบรรดาศักดิ์ และชื่อเสียง ความรู้สึก ความคิด และการกระทำของบุคคลนั้นย่อมแตกต่างจากการจินตนาการว่าตนเองกำลังอยู่ต่อหน้ากลุ่มเพื่อนสนิท ดังนั้นหัวใจของการศึกษาด้านจิตวิทยาสังคมคือ การศึกษาว่าสังคมสามารถมีอิทธิพลในการปรับเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคลได้อย่างไร และเพราะเหตุใด

อาจสรุปได้ว่า จิตวิทยาสังคมสนใจศึกษาประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. **การรับรู้ทางสังคม (social perception)** เป็นหัวข้อที่ต้องการศึกษาว่าปัจจัยอะไรที่มีอิทธิพลต่อวิธีที่คนเรารับรู้ตนเองและผู้อื่น โดยครอบคลุมเรื่องตัวตนในสังคม (social self) การเหมารวม (stereotype) อคติ (prejudice) การระบุสาเหตุ (attribution) ความรู้ความเข้าใจทางสังคม (social cognition) ฯลฯ ตัวอย่างประเด็นของการศึกษา เช่น

- เพราะเหตุใดแต่ละบุคคลจึงมีความคิดต่อตนเอง และความภูมิใจในตนแตกต่างกัน
- คนเรารับรู้การกระทำของผู้อื่นอย่างไร และเพราะเหตุใดจึงมีการแปลความหมายและสาเหตุของการกระทำเหล่านั้นแตกต่างกัน
- อคติและการเหมารวมเกิดขึ้นได้อย่างไร และเพราะเหตุใดจึงยากต่อการเปลี่ยนแปลง

2. **อิทธิพลของสังคม (social influence)** เป็นหัวข้อที่ต้องการศึกษาว่าคนเรามีอิทธิพลต่อกันและกันอย่างไร โดยครอบคลุมเรื่องทัศนคติ (attitude) การคล้อยตามผู้อื่น (conformity) ความดึงดูดใจ (attraction) ฯลฯ ตัวอย่างประเด็นของการศึกษา เช่น

- ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นจากอะไร และจะเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร

- คนเราชอบกัน รักกัน หรือมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันเพราะอะไร
- เพราะเหตุใดคนเราจึงมีการคล้อยตาม ยอมตาม และเชื่อฟังผู้อื่น

3. **ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction)** เป็นหัวข้อที่ต้องการศึกษาว่าเพราะเหตุใดคนเราจึงให้ความช่วยเหลือและทำร้ายผู้อื่น และการกระทำเมื่ออยู่ในกลุ่ม โดยครอบคลุมเรื่อง การช่วยเหลือผู้อื่น (helping) ความก้าวร้าว (aggression) พฤติกรรมกลุ่ม (group behavior) ภาวะผู้นำ (leadership) ฯลฯ ตัวอย่างประเด็นของการศึกษา เช่น

- เมื่อคนเราพบเห็นผู้ประสบภัยอันตราย เราจะให้ความช่วยเหลือหรือจะเดินหนี
- ความก้าวร้าวของคนเราเกิดจากอะไร เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดหรือว่าเรียนรู้ภายหลัง
- เพราะเหตุใดพฤติกรรมของคนเราเมื่ออยู่ในกลุ่มจึงแตกต่างจากเมื่ออยู่เพียงลำพัง

คลิปเพื่อการเรียนรู้ 1-1

คลิปนี้อธิบายจุดมุ่งหมายของวิชาจิตวิทยา ผู้อ่านสามารถเข้าไปชมได้ตาม URL นี้
<https://qrigo.page.link/Mn5YX> หรือสแกน QR code ที่แสดงอยู่



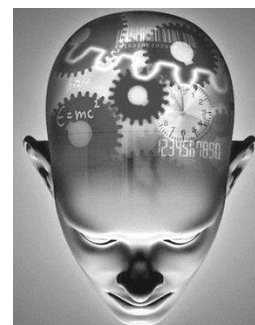
วัตถุประสงค์ของจิตวิทยาสังคม

การศึกษาค้นคว้าด้านจิตวิทยาสังคม ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของจิตวิทยามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการเช่นเดียวกับจิตวิทยาสาขาอื่นๆ ดังต่อไปนี้คือ (Coon & Mitterer, 2014)

1. **เพื่อบรรยายพฤติกรรม (describe)** วัตถุประสงค์ข้อแรกคือ การบรรยายว่ามีพฤติกรรมอะไรเกิดขึ้น และมีลักษณะอย่างไร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการตอบคำถามว่า “มีพฤติกรรมใดเกิดขึ้น และเกิดขึ้นอย่างไร” ตัวอย่างเช่น ผู้ชายกับผู้หญิงมีพฤติกรรมการแข่งขันและการร่วมมือกับผู้อื่นแตกต่างกันอย่างไร หรือคนในเมืองกับคนในชนบทมีพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นแตกต่างกันหรือไม่ และอย่างไร

2. **เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรม (understand)** นอกจากจะสามารถบรรยายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้แล้ว นักจิตวิทยาสังคมยังต้องการทราบถึงสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมเหล่านั้นอีกด้วย ดังนั้น วัตถุประสงค์ข้อนี้จึงเกี่ยวข้องกับค้นหาสาเหตุต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล หรือการพยายามตอบคำถามว่า “พฤติกรรมเหล่านั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุใด” ตัวอย่างเช่น การค้นหาปัจจัยที่ทำให้ นักศึกษามีพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์ เป็นต้น

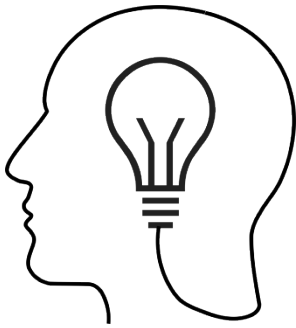
3. **เพื่อทำนายพฤติกรรม (predict)** การเข้าใจถึงสาเหตุและเงื่อนไขต่างๆ ของการเกิดพฤติกรรม ทำให้นักจิตวิทยาสังคมสามารถสรุปกฎเกณฑ์หรือสร้างทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมต่างๆ ได้อย่างชัดเจน



และสามารถนำไปสู่การทำนายพฤติกรรมในอนาคต กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การตอบคำถามว่า “พฤติกรรมเหล่านั้นจะเกิดขึ้นเมื่อไร ภายใต้เงื่อนไขอะไร” ตัวอย่างเช่น การทำนายว่าคนเราจะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นน้อยลงหากอยู่ในสถานการณ์ที่มีบุคคลอื่นนอกจากตนเองอยู่ด้วย

4. เพื่อควบคุมพฤติกรรม (control) การควบคุมในที่นี้ไม่ได้หมายถึง การครอบงำหรือบังคับการกระทำของบุคคลอื่น แต่หมายถึง การสร้าง จัดกระทำ หรือเปลี่ยนแปลงสภาวะบางประการ โดยอาศัยความรู้หรือทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ได้รับการยอมรับแล้ว เพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์ที่น่าพึงปรารถนา หรือเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่พึงปรารถนา ตัวอย่างเช่น ความรู้ทางจิตวิทยาสังคมได้บ่งชี้ว่า วัยรุ่นมักมีการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักแสดง นักร้อง หรือนักกีฬาที่มีชื่อเสียง ดังนั้น การใส่บุคคลที่มีชื่อเสียงเหล่านั้นเป็นตัวแบบ จะทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของวัยรุ่นได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น

ความสำคัญและประโยชน์ของจิตวิทยาสังคม



จิตวิทยาสังคมมุ่งศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสาเหตุของความรู้สึก ความคิด และการกระทำของบุคคลในสถานการณ์ทางสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือจิตวิทยาสังคมมุ่งศึกษาอิทธิพลของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมมนุษย์ แต่เพราะเหตุใดเราจึงควรศึกษาจิตวิทยาสังคม คำตอบก็คือเราทุกคนดำรงอยู่ในสังคม พฤติกรรมทุกอย่างที่เราได้กระทำออกไปล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากสังคมที่เราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการมีมิตรรัก การคบเพื่อน การทำงานในกลุ่ม หรือการแสดงออกต่อบุคคลที่เราไม่รู้จัก หากเราสังเกตพฤติกรรมของตนเอง จะพบว่า การกระทำของเราเมื่ออยู่ในสถานการณ์ทางสังคม มีความแตกต่างจากการกระทำของเราเมื่ออยู่เพียงลำพัง เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น นักจิตวิทยาสังคมจึงได้พยายามศึกษาและค้นหาคำตอบให้แก่พฤติกรรมของมนุษย์ในสถานการณ์ทางสังคม ซึ่งช่วยให้เรามีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การศึกษาค้นคว้าด้านจิตวิทยาสังคม มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการคือ เพื่อบรรยาย ทำความเข้าใจ ทำนาย และควบคุมพฤติกรรม นักจิตวิทยาสังคมจึงมีเหตุผลสำคัญประการหนึ่งในการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ เหตุผลนั้นก็คือความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการก่ออาชญากรรม การใช้ความรุนแรง ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม หรือการกระทำผิดอื่น ๆ อาจกล่าวได้ว่า โครงการ มาตรการ และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมและส่งเสริมให้ประชาชนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ล้วนแต่เป็นผลมาจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งมีสาเหตุจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยจากอิทธิพลของสังคม



ดังนั้น ความพยายามของนักจิตวิทยาสังคมที่จะสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมจึงสะท้อนให้เห็นตั้งแต่การลดอคติระหว่างกลุ่มหรือเชื้อชาติ การลดความรุนแรงในสังคม การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม หรือการส่งเสริมให้คนมีพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม จิตวิทยาสังคมยังมีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับนโยบายรัฐ เช่น ผลการค้นคว้าวิจัยรายการโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงของเด็ก ได้ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

อันตรายของรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาก้าวร้าวรุนแรง ทำให้มีการพิจารณาปรับปรุงรายการเหล่านั้นเพื่อลดเนื้อหาที่มีความรุนแรง อีกตัวอย่างหนึ่งคือ การที่รัฐสภาออสเตรเลียได้มีการลงมติผ่านร่างกฎหมายใหม่ ซึ่งกำหนดโทษอาฆังกับบริษัทเจ้าของสื่อออนไลน์ด้วยการปรับเป็นจำนวนเงินสูงสุดร้อยละ 10 ของรายได้ รวมถึงอาจสั่งจำคุกผู้บริหารสูงสุดถึง 3 ปี หากพบว่าโพสต์ภาพ คลิปวิดีโอ หรือข้อความที่มีเนื้อหารุนแรง และไม่ทำการลบออกจากสื่อออนไลน์ของตนอย่างรวดเร็ว (สภาออสเตรเลีย..., 2562)

กรอบที่ 1-1 ตัวอย่างอิทธิพลของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของคนไทย

ปัจจุบันการเล่นการพนันนับว่าเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย จากการสำรวจสถานการณ์พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทยปี 2560 โดยคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ ศูนย์วิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและธุรกิจ (SAB) พบว่า คนไทยร้อยละ



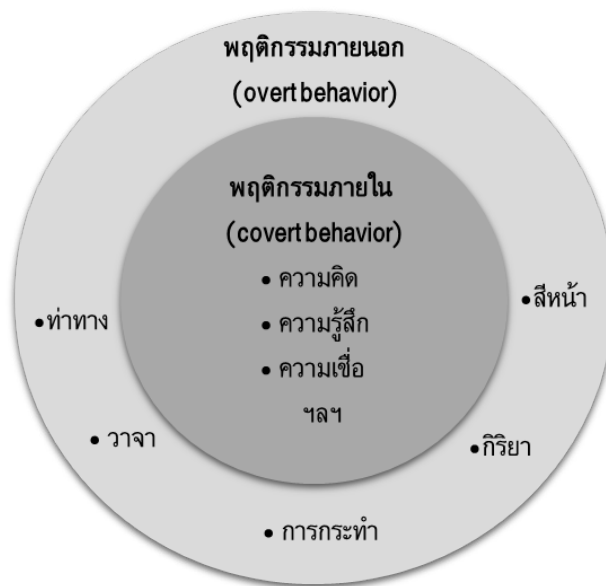
75.2 หรือเกือบ 40 ล้านคน เคยเล่นการพนัน มีจำนวนผู้เล่นการพนันฟุตบอลในประเทศไทยสูงถึงราว 2.5 ล้านคน มีเยาวชนอายุ 15-25 ปี กว่า 6 แสนคน โดยมีนักพนันหน้าใหม่ที่เริ่มเล่นพนันครั้งแรกกว่า 1.1 แสนคน มีวงเงินหมุนเวียนในตลาดการพนันประเภทนี้สูงถึง 140,016 ล้านบาท นอกจากนี้ ผลการสำรวจนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นม.1 ถึง ม.3 ปี 2561 ยังพบว่า เด็กร้อยละ 91.8 รู้จักการเล่นการพนันจากคนในครอบครัว คนในชุมชน และญาติ ในจำนวนนี้มากกว่า 1 ใน 4 บอกว่ารู้สึกอยากเล่นการพนันเมื่อเห็นผู้ใหญ่เล่น (ไทยโพสต์, 2561)

ส่วนการศึกษาสาเหตุและแรงจูงใจในการเล่นการพนันฟุตบอลออนไลน์ในประเทศไทย : กรณีศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยพันตำรวจตรี รัชกฤษ รมจันทร์ (2561) ได้พบว่า พฤติกรรมในการเลือกเล่นการพนันฟุตบอลออนไลน์มีปัจจัยหลัก ๆ ทั้งหมด 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) การพนันฟุตบอลออนไลน์สามารถเข้าถึงได้ง่าย (2) เพื่อนชักชวนให้ลองเล่น และ (3) เมื่อเห็นเพื่อนเล่นจึงอยากเล่นตาม ดังนั้นจะเห็นว่าพฤติกรรมการเล่นการพนันออนไลน์ส่วนใหญ่เกิดจากกระบวนกรเรียนรู้จากคนใกล้ชิด

ความหมายและองค์ประกอบของพฤติกรรม

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าจิตวิทยา คือ การศึกษาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ในเชิงจิตวิทยา คำว่า “พฤติกรรม (behavior)” หมายถึง การกระทำของบุคคลซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมภายนอก (overt behavior) และพฤติกรรมภายใน (covert behavior) (Sundel & Sundel, 2004) ดังแสดงในภาพที่ 1-1

ภาพที่ 1-1 ประเภทของพฤติกรรม



1. **พฤติกรรมภายนอก** คือ การกระทำที่บุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้และวัดได้ และอาจแสดงออกได้ทั้งในรูปแบบวจนภาษา (verbal) และแบบอวจนภาษา (nonverbal) เช่น การพูด การหัวเราะ การร้องไห้ การเล่นกีฬา การซื้อสินค้า ฯลฯ

2. **พฤติกรรมภายใน** คือ การกระทำที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งบุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น ความรู้สึก ทศนคติ ความเชื่อ การรับรู้ การคิด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สามารถวัดพฤติกรรมแบบนี้ได้ด้วยเครื่องมือทางจิตวิทยา เช่น แบบวัด แบบทดสอบ หรือการสัมภาษณ์ ฯลฯ

ทั้งพฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายในของบุคคล จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างแน่นแฟ้น กล่าวคือ พฤติกรรมภายนอกมักเป็นสิ่งที่สะท้อนให้ทราบถึงพฤติกรรมภายในของบุคคล เช่น เมื่อสังเกตเห็นบุคคลกำลังร้องไห้ อาจสันนิษฐานได้ว่าบุคคลนั้นกำลังรู้สึกเสียใจ เป็นต้น ดังนั้น หากไม่สามารถที่จะให้บุคคลทำแบบทดสอบหรือรายงานด้วยตนเองแล้ว การที่จะเข้าใจพฤติกรรมภายในของบุคคล จำเป็นต้องศึกษาและอนุมาน

(infer) จากพฤติกรรมภายนอกที่บุคคลนั้นๆ แสดงออกมา อย่างไรก็ตาม พึงระวังว่าการแปลความหมายจากพฤติกรรมภายนอกนั้น อาจเกิดความผิดพลาดหรือไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ได้ ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่สังเกตเห็นบุคคลกำลังร้องไห้ แม้โดยทั่วไปแล้ว อาจสันนิษฐานได้ว่าบุคคลนั้นกำลังรู้สึกเสียใจ แต่ก็อาจเป็นไปได้ว่าบุคคลนั้นอาจกำลังร้องไห้ด้วยความดีใจหรือความปลาบปลื้มใจก็ได้ พฤติกรรมภายในในกรณีนี้จึงเป็นเพียงภาวะสันนิษฐานเท่านั้น กล่าวคือผู้สังเกตไม่รู้จักจริง เพียงแต่สันนิษฐานเอาจากพฤติกรรมภายนอก ด้วยเหตุนี้ หากต้องการศึกษาพฤติกรรมภายนอกของบุคคล จึงควรจะสังเกตพฤติกรรมภายนอกทั้งในรูปแบบวัจนภาษาและอวัจนภาษาควบคู่กันไป

สาเหตุของพฤติกรรม

การที่บุคคลหนึ่งแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกมา ย่อมต้องมีสาเหตุที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมนั้น ในทางจิตวิทยา Lewin (1951) ได้เสนอว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลและสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อม โดยสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$B = f(P, E)$$

B หมายถึง พฤติกรรมของบุคคล

P หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคล

E หมายถึง สภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์



จากสมการข้างต้น Lewin อธิบายว่า พฤติกรรมของมนุษย์ล้วนแต่เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล (เช่น การรับรู้ แรงจูงใจ หรือบุคลิกภาพ ฯลฯ) กับสภาพแวดล้อม ซึ่งอาจจะเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment) เช่น ความหนาว ความแออัด หรือความเจียบ ฯลฯ หรือสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา (psychological environment) เช่น

วัฒนธรรม ประเพณี หรือบรรทัดฐานของกลุ่ม ฯลฯ ตัวอย่างเช่น การพูดคุยกับบุคคลแปลกหน้าของแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากการมีลักษณะส่วนบุคคลและการอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ผู้ที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบเปิดเผยตนเอง (extroversion) มักมีการพูดคุยกับบุคคลแปลกหน้ามากกว่าผู้ที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (introversion) อย่างไรก็ตาม การอยู่ในสถานการณ์ที่สังคมมีบรรทัดฐานว่าควรจะต้องแสดงความเป็นมิตร เช่น ในงานเลี้ยง งานปฐมนิเทศ ฯลฯ อาจจะทำให้บุคคลที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมีการ

พูดคุยกับบุคคลแปลกหน้ามากขึ้นกว่าเดิม

ดังนั้น การทำความเข้าใจกับสาเหตุแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ จึงจำเป็นต้องพิจารณาทั้งลักษณะส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคลนั้น ด้วยเหตุนี้ การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์จึงควรสนใจทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น การรับรู้ การเรียนรู้ ความต้องการและแรงจูงใจบุคลิกภาพ ทัศนคติ ค่านิยม ฯลฯ รวมทั้งปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคล เช่น ครอบครัว กลุ่มอ้างอิง และวัฒนธรรม ฯลฯ

วิวัฒนาการของวิชาจิตวิทยาสังคม

อาจกล่าวได้ว่าศาสตร์ด้านจิตวิทยามีอดีตอันยาวนาน แต่มีประวัติศาสตร์ที่แสนสั้น เช่นเดียวกับความเป็นมาของจิตวิทยาสังคมซึ่งอาจสรุปได้อย่างย่อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้ (Kassin, Fein, & Markus, 2017)

การศึกษาด้านจิตวิทยาสังคมได้เริ่มต้นอย่างจริงจังในสหรัฐอเมริการาวศตวรรษที่ 20 โดยใน ค.ศ. 1897 มีการตีพิมพ์การวิจัยของ Norman Triplett เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “การเอื้ออำนวยทางสังคม (social facilitation)” กล่าวคือ ในสภาวะที่มีผู้อื่นอยู่ด้วย ผลการทำงานของบุคคลจะดีขึ้น ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้กระทำในสิ่งที่มีความชำนาญอยู่แล้ว แต่หากเป็นการทำงานที่มีลักษณะเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ ผลการทำงานในสภาวะที่มีผู้อื่นอยู่ด้วยจะแย่กว่าสภาวะที่อยู่คนเดียว

ต่อมาในค.ศ. 1908 มีการจัดพิมพ์ตำราจิตวิทยาสังคม 2 เล่ม โดยเล่มหนึ่งเขียนโดย Edward Ross ส่วนอีกเล่มหนึ่งเขียนโดย William McDougall ค.ศ. 1921 *The Journal of Abnormal Psychology* ซึ่งเป็นวารสารทางวิชาการด้านจิตวิทยาออกได้ เปลี่ยนชื่อเป็น *The Journal of Abnormal and Social Psychology* ในค.ศ. 1924 Floyd Allport ได้เขียนตำราจิตวิทยาสังคมที่อาจถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของวิชาจิตวิทยาสังคมอย่างแท้จริง โดยเสนอว่าพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์มีสาเหตุมาจากองค์ประกอบหลายประการ รวมทั้งการปรากฏตัวและพฤติกรรมของบุคคลอื่น



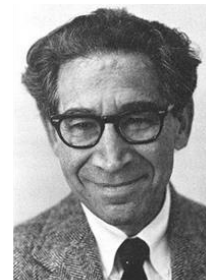
Floyd Allport



Kurt Lewin

ความก้าวหน้าของศาสตร์จิตวิทยาสังคมเริ่มเด่นชัดมากขึ้นในช่วงทศวรรษ 1930 โดยในค.ศ. 1929 Louis Thurstone ได้ตีพิมพ์งานเรื่อง “วิธีการวัดทัศนคติ” และในค.ศ. 1932 Rensis Likert ก็ได้นำเสนอวิธีการวัดทัศนคติที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย นอกจากนั้นในช่วงนี้ นักจิตวิทยาหลายคนในกลุ่มเกสตัลต์ (gestalt psychology) เช่น Kurt Lewin ได้อพยพหนีพวกนาซีในเยอรมนีมาสู่สหรัฐอเมริกา และได้เริ่มต้นพัฒนาองค์ความรู้ด้านจิตวิทยาที่แยกจากกลุ่มพฤติกรรมนิยม (behavioral school) และกลุ่มจิตวิเคราะห์ (psychoanalytic school) การศึกษาของ Lewin และคณะซึ่งมุ่งเน้นเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมกลุ่ม ได้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการจิตวิทยาสังคมในขณะนี้

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง นักจิตวิทยาสังคมได้ร่วมกันศึกษาการชักจูงใจและการโฆษณาชวนเชื่อให้แก่กองทัพอเมริกัน หลังจากสงครามสิ้นสุดแล้ว นักจิตวิทยาสังคมก็หันมาสนใจปัญหาสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำทางเพศหรืออคติทางเชื้อชาติ ในช่วงทศวรรษ 1960 ความสนใจของนักจิตวิทยาสังคมได้มุ่งไปที่ความไม่สอดคล้องทางปัญญา (cognitive dissonance) และความก้าวร้าว โดยในค.ศ. 1957 Leon Festinger ได้พิมพ์หนังสือชื่อ *"A Theory of Cognitive Dissonance"* ซึ่งได้เสนอแบบจำลองที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการของบุคคลที่พยายามทำให้เกิดความสอดคล้องระหว่างการรู้ การเข้าใจ และพฤติกรรมของตนเอง ต่อมา ค.ศ. 1958 Fritz Heider ได้เสนอทฤษฎีการระบุสาเหตุ (attribution theory) และได้จัดพิมพ์หนังสือชื่อ *"The Psychology of Interpersonal Behavior"* ถัดมาในค.ศ. 1959 John Thibaut และ Harold Kelley ได้พิมพ์หนังสือชื่อ *"The Social Psychology of Groups"* ซึ่งเป็นพื้นฐานของทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (social exchange theory)



Leon Festinger



Fritz Heider

ในช่วงทศวรรษ 1970 วงการจิตวิทยาสังคมมีการโต้แย้งกันอย่างดุเดือดเกี่ยวกับทฤษฎีจริยธรรมในการทดลอง ปัญหาอำนาจการทำนายพฤติกรรมของทัศนคติและการศึกษาจิตวิทยาสังคมในบริบทของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นอกจากนั้น นักจิตวิทยาสังคมได้ให้ความสนใจต่อปัญหาสังคมและการประยุกต์ความรู้เพื่อการแก้ไข ปัญหาสังคมมากขึ้น โดยตำราด้านจิตวิทยาสังคมจะกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง การช่วยเหลือผู้อื่น ความแฉ่งและความเครียด และปัญหาสตรี

ศาสตร์จิตวิทยาสังคมได้ก้าวสู่ความมีวุฒิภาวะ ทั้งในด้านทฤษฎีและวิธีการวิจัย ในช่วงทศวรรษ 1980-90 กล่าวคือได้มีการบัญญัติมาตรฐานเชิงจริยธรรมที่ควบคุมการทำวิจัย และแนวคิดเชิงพหุนิยม (pluralism) และความหลากหลายเชิงวัฒนธรรม (multiculturalism) ได้รับการยอมรับมากขึ้น นักจิตวิทยาสังคมสมัยใหม่มีความสนใจในปรากฏการณ์หลายอย่าง แต่ประเด็นเกี่ยวกับการระบุสาเหตุพฤติกรรม (attribution) ปัญหาทางสังคม (social cognition) และอัตมโนทัศน์ (self-concept) เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากในระยะหลัง นอกจากนั้น นักจิตวิทยาสังคมยังสนใจที่จะประยุกต์ความรู้ไปใช้ในด้านสุขภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิทยาสังคมกับศาสตร์อื่น ๆ

จิตวิทยาทุกสาขาล้วนแต่มีความสนใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ แต่มีจุดเน้นหนักของการศึกษาที่แตกต่างกัน ในขณะที่จิตวิทยาสังคมมุ่งเน้นพฤติกรรมของมนุษย์ในสถานการณ์ทางสังคมที่บุคคลหนึ่งมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ โดยไม่เน้นลักษณะเฉพาะตัวของปัจเจกบุคคล ซึ่งแตกต่างจากจิตวิทยาสาขาอื่น ๆ เช่น จิตวิทยาบุคลิกภาพ จิตวิทยาคลินิก หรือจิตวิทยาพัฒนาการ เป็นต้น (ดูตารางที่ 1-1)

ตารางที่ 1-1 ความแตกต่างระหว่างจิตวิทยาสาขาต่าง ๆ

สาขาของจิตวิทยา	จุดมุ่งเน้น
จิตวิทยาสังคม (social psychology)	มุ่งศึกษาว่าคนเราคิดอย่างไรเกี่ยวกับผู้อื่น มีอิทธิพลต่อผู้อื่นอย่างไร และมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร
จิตวิทยาบุคลิกภาพ (personality psychology)	มุ่งศึกษาว่ามนุษย์มีความแตกต่างกันอย่างไรในเชิงบุคลิกภาพ และกระบวนการที่อยู่ภายในจิตใจ
จิตวิทยาคลินิก (clinical psychology)	มุ่งศึกษาพฤติกรรมผิดปกติต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น โรควิตกกังวล พฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นต้น
จิตวิทยาพัฒนาการ (developmental psychology)	มุ่งศึกษาว่ามนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการอย่างไร ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยชรา
จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ (industrial and organizational psychology)	มุ่งศึกษาพฤติกรรมการทำงานของมนุษย์ในองค์กร และประยุกต์ใช้ข้อเท็จจริงและหลักการทางจิตวิทยา เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของมนุษย์ภายในองค์กร
จิตวิทยาการศึกษา (educational psychology)	มุ่งศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการเรียนรู้ และประยุกต์ความรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษาและการเรียนรู้
จิตวิทยาชีวภาพ (biological psychology)	มุ่งศึกษากระบวนการทำงานของสมอง ระบบประสาท และอวัยวะอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์

นอกจากจิตวิทยาสังคมแล้ว ยังมีศาสตร์อื่น ๆ อีกหลายสาขาที่สนใจศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ฯลฯ ดังนั้นจะได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิทยาสังคมกับศาสตร์อื่น ๆ เหล่านี้

1. จิตวิทยาสังคมกับสังคมวิทยา สังคมวิทยา (sociology) เป็นศาสตร์ที่มุ่งศึกษาสังคมและการรวมกลุ่มของมนุษย์ แม้ว่าทั้งสองศาสตร์จะสนใจว่ามนุษย์มีพฤติกรรมอย่างไรในสังคมและกลุ่ม แต่จุดมุ่งเน้นของการศึกษามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในขณะที่นักสังคมวิทยาใช้กลุ่มบุคคลเป็นหน่วยของการศึกษา แต่นักจิตวิทยาสังคมมุ่งศึกษาพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในกลุ่ม



2. จิตวิทยาสังคมกับมานุษยวิทยา มานุษยวิทยา (anthropology) เป็นศาสตร์ที่ศึกษาแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเน้นอิทธิพลของวัฒนธรรมและชนบทธรรมเนียมประเพณีซึ่งมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ผลการศึกษาด้านมานุษยวิทยาจึงให้ประโยชน์ต่อการศึกษาทางจิตวิทยาสังคมเป็นอย่างมาก เพราะนักจิตวิทยาสังคมจะไม่สามารถเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในสังคมต่าง ๆ ได้ หากไม่เข้าใจถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมและชนบทธรรมเนียมประเพณีของสังคมเหล่านั้น

คลิปเพื่อการเรียนรู้ 1-2

คลิปนี้เป็นการแนะนำวิชาจิตวิทยาสังคมให้เข้าใจโดยภาพรวม ผู้อ่านสามารถเข้าไปชมได้ตาม URL นี้ <https://qr.go.page.link/kZNrf> หรือสแกน QR code ที่แสดงอยู่



สรุป



จิตวิทยาสังคมคือ การศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ว่าคนเราคิดอย่างไรเกี่ยวกับผู้อื่น มีอิทธิพลต่อผู้อื่นอย่างไร และมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร การศึกษาด้านจิตวิทยาสังคมมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ เพื่อบรรยาย ทำความเข้าใจ ทำนาย และควบคุมพฤติกรรม ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของบุคคลซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทคือ พฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายใน

พฤติกรรมภายนอกคือ การกระทำที่บุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้และวัดได้ และอาจแสดงออกได้ทั้งในรูปแบบวัจนภาษาและแบบอวัจนภาษา ส่วนพฤติกรรมภายในคือ การกระทำที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งบุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น ความรู้สึก ทศนคติ ความเชื่อ การรับรู้ การคิด ฯลฯ พฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลและสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อม

ศาสตร์ด้านจิตวิทยาสังคมได้เริ่มต้นอย่างจริงจังในสหรัฐอเมริกาคริสต์ทศวรรษที่ 20 และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จิตวิทยาสังคมมีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์อื่น ๆ อีกหลายสาขาที่สนใจศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ฯลฯ

คำถามประจำบท

1. จิตวิทยาสังคมคืออะไร มีวัตถุประสงค์อะไร และการศึกษาจิตวิทยาสังคมมีประโยชน์อย่างไร
2. จิตวิทยาสังคมมุ่งเน้นการศึกษาในประเด็นอะไรบ้าง
3. พฤติกรรมภายในและภายนอกแตกต่างกันอย่างไร และเราจะศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ได้อย่างไร
4. พฤติกรรมของมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอะไรบ้าง
5. การศึกษาด้านจิตวิทยาสังคมมีความแตกต่างจากศาสตร์อื่นๆ อย่างไร



บทที่ 2 วิธีการวิจัยทาง จิตวิทยาสังคม

หัวข้อการเรียนรู้

- ความหมายของการวิจัย
- การตั้งคำถาม ระบุปัญหา และกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- การศึกษาทฤษฎีและกำหนดสมมติฐานของการวิจัย
- การออกแบบการวิจัย
- การกำหนดวิธีการวิจัย
- การเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การสรุปผลการวิจัย
- สรุป

วัตถุประสงค์

หลังจากอ่านบทนี้แล้ว ผู้อ่านสามารถ :

- บรรยายความสำคัญของการวิจัยทางจิตวิทยาสังคม
- อธิบายกระบวนการการวิจัยทางจิตวิทยาสังคม

